

Ioan Ianoșide

Testamentul unui nebun

Editura Bonifaciu 2015

Cuvânt-înainte

„Testamentul unui nebun” este mărturisirea unui om înmănițat 23 de ani sub trei regimuri politice diferite. Eliberat în 1964, a vrut să schimbe celula închisorii cu chilia monahală, dar i s-a interzis. A rămas să locuiască într-un apartament anonim din blocurile uniforme ale Bucureștiului, lucrând ca muncitor la o cooperativă de produse artizanale. Sufletul său clocotea însă de tumultul amintirilor, de nevoia de a împărtăși oamenilor experiența tragică dobândită atât amar de ani petrecuți printre sfinți și demoni. De aceea, în singurătatea camerei sale, fostul deținut a început să-și scrie memoriile, ascunzând pagină după pagină în suportul paralelipipedic al unei veioze cu picior din odaie. Cu riscul propriei vieți, Ioan Ianolide a salvat astfel adevărul despre un trecut pe care Securitatea l-ar fi vrut îngropat odată cu trăitorii lui.

După mai bine de 20 de ani de la redactarea lor, câteva dintre aceste manuscrise au ajuns în posesia noastră. Le-am publicat deja, în cea mai mare parte, în 2006, sub titlul „Întoarcerea la Hristos”, o frescă a lumii temnițelor românești, dominată de chipul de lumină al lui Valeriu Gafencu.

În volumul de față edităm, sub titlul „Testamentul unui nebun”, o nuvelă găsită într-un plic separat, cu următoarea

mențiune a autorului: *Această nuvelă este inspirată din realitate, încât toate personajele și toate situațiile povestirii sunt luate din viața și faptele pe care le-am cunoscut direct (...); scriu cu sufletul la gură, cu teamă și nici nu recitesc paginile, din dorința de a le vedea cât mai repede ascunse. Nuvela trebuie considerată ca o simplă ciornă, deci trebuie rescrisă, stilizată, refăcută.*

Urmând dorința autorului, am încercat să redactăm textul într-o formă coerentă, selectând și organizând materialul. Cititorul avizat va recunoaște, într-adevăr, corespondențe cu personaje reale (profesorul Nae Ionescu, mentorul a multe generații de studenți din perioada interbelică; Alexandru Bogdanovici, ucis de Țurcanu la Pitești), precum și cu episoade relatate de alți supraviețuitori ai temnițelor (scena răstignirii unui tânăr pe perete din "Mlaștina disperării" a lui Dumitru Bordeianu sau cea a zidirii de viu la Gherla, înfățișată de Nicolae Cojocaru în "Filmul unei existențe").

Dincolo de nume și întâmplări, nuvela surprinde însă zbuciumul unui suflet pornit „pe drumul dinlăuntrul său”, drum cu abisuri și creste, care se termină la porțile lui Dumnezeu. Din pragul lor, Ioan Ianolide a scris „Testamentul”, o carte adresată anume omului contemporan, căci „Dumnezeu Și-a ales pe cele bune ale lumii, ca să rușineze pe cei înțelepți” (I Cor.1, 27).

Mănăstirea Diaconești,
Duminica Floriilor 2015

*Bred neclintit în venicia vieții,
de aceea am păstrat-o până la moarte.*

Ioan Lănelide, 1983

Această nuvelă este inspirată din realitate, încât toate personajele și toate situațiile povestirii sunt luate din viața și faptele pe care le-am cunoscut direct. Mi-am permis numai un oarecare aranjament, pentru a reuși să cuprind fenomenul comunist în toată amploarea lui. Materialul ce-l folosesc ar putea sluji la un roman în mai multe volume, dar eu nu am răgaz pentru așa lucrare mare, căci scriu cu sufletul la gură, cu teamă și nici nu recitesc paginile, din dorința de a le vedea cât mai repede ascunse.

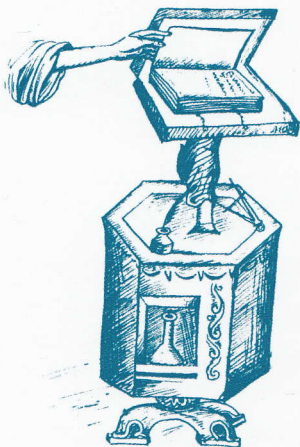
Mă simt plin ca un stup de albine harnice într-un an bogat în flori melifere. Mă simt în posesia unei viziuni proaspete a creștinismului și a lumii. Mă simt unit cu toți oamenii în tragedia vieții mele și cred în mântuirea lumii, dar numai prin focul unor purificări sincere, libere și autentice.

Scriu cu inima, cu viața, cu ființa mea.

Nuvela trebuie considerată ca o simplă ciornă, deci trebuie rescrisă, stilizată, refăcută.

Ioan Ianolide, 1983

Nu știu. Nu pot. Nu e posibil. Cine este atât de nebun ca să dea crezare unui nebun?!... Nebun cu acte medicale, oficiale, trecut prin multe comisii, nebun ca mine, așa cum eu însumi voi încerca să mă prezint!

Stau încremenit în fața sufletului meu, cu degetele fără nerv pe stilou, cu tâmpla zvâcnind, cu respirația rară și aud cum bate inima-n piept în nemărginiri infinite, răsfirate în nenumărate clipe, fiecare tot atât de nețărmurită. Clocotul din mine vrea să se reverse, dar așa, fără fâgașe, cum s-a și format. Îmi vine să iau sticla cu cerneală și s-o sfarm pe hârtia albă, făcând-o țândări, ca să-i aud țiuitul și să-i văd albastreala cum împroașcă masa, și camera, și văzduhul, umplându-l cu pete amorfe, ca să acopere cumva vulcanii ce clocotesc în mine.

Mi-aș băga ambele mâini în cerneală, ca atunci, în urmă cu treizeci de ani, când mi-au luat amprente ca unui criminal, pentru că îndrăznisem să gândesc altfel decât ei. Și așa mi-aș pune palmele peste aer și peste ceruri, ca să se priceapă odată ce imposibilitate zace în mine! N-are cum să încapă infinitul în cuvânt, de-ar fi să vorbesc toată viața! Toată vorbirea lumii este incapabilă să cuprindă infinitul în sărmana ei fraza lineară. Or, tocmai despre infinit am și eu de zis o vorbă, căci l-am trăit pe viu, aprig, înspăimântător cum nu se poate grăi!

Am tăcut atâta amar de ani despre toate cele ce mi s-au întâmplat și acum, când sunt pe pragul morții, mi-am luat curajul unei mărturisiri. Mă simt dator față de oameni, chiar și față de cei care m-au torturat, dar nu și de cei ce au conceput chinul etern în această lume, scoțându-l din eternitatea în care-l zugrăvise o anume iconografie.

Aș vrea să iert totul și știu că o pot face, chiar am iertat în ce mă privește, dar nu e drept să domnească răul în lume. Lumea asta trebuie să se apere, are datoria să se apere. Ar fi ademenitor să credem că trăim în dragoste deplină, dar realitatea ne contrazice, așa după cum voi arăta și eu în tot ce mi s-a întâmplat.

Aș vrea deci să exprim o clipă din viața mea, clipa eternei suferințe, eternei groaze, eternei spaime. Nu sunt primul om care încearcă acest imposibil, dar nici unul nu a făcut-o așa cum o fac eu, ca o mărturie vie, dureroasă, tenebroasă, așa cum am trăit-o. Aș vrea să mă exprim simplu, în trei-patru

rânduri, dar nu am acest talent. Nu voi încerca nici să scriu zeci de volume, ci voi căuta să surprind punctele de forță ce s-au manifestat în viața mea. Poate că, cine știe, vreun suflet sensibil va putea pricepe ceva din viața unui om necunoscut ca mine! ...

Este oribil ce am de povestit și nu sunt un pervers care se delectează cu oribilele lui realități interioare, ori cu scârnavii ale existenței sale, dar nu se poate înțelege viața fără scârnavia coșmarului. Mi-a fost dat să traversez acest coșmar întrucât mi-a fost imposibil să renunț la vis. Poate deci că i-am provocat pe acei căpcăuni ce m-au chinat mai toată viața. Vis?! Coșmar?! Par niște clișee uzate ale literaturii, care pe mulți îi vor plictisi și vor închide cartea, dar cartea aceasta este scrisă în inima mea, în ființa mea, în tot ce este sfânt în om. Voi încerca să păstrez încărcătura sufletească cu care eu am trăit aceste evenimente. Știu însă că nici eu nu le puteam concepe ca reale înainte ca ele să devină realități ale vieții mele. Cum nu sunt nici literat, scot un țipăt de om rănit de moarte...

*Pornuse pe drumul dinlăuntrul meu
S-aducă bucată din oripile-mi frânte...*

Mi-a fost dat să mă trezesc pe lume pe la începutul secolului XX și se pare că voi sfârși cât de curând, acum, spre sfârșitul lui. Am avut parte să mă nasc dintr-o spiță de oameni care par mai mult o sinteză decât un specific național. Până și locurile acestea dinspre vărsarea Dunării poartă urmele răscrucilor de drumuri pe care le-au bătătorit popoarele europene, cât și vânturile din răsărit, din apus, din nord și din sud. În veacul ăsta s-au întâlnit interesele marilor puteri, dar toate sunt depășite de confruntarea dintre credință și ateism, conflict care a despărțit lumea în două. Veacul este sfâșiat de cel mai cumplit război al spiritelor, iar eu am avut o deosebită sensibilitate, care a înregistrat tot acest cutremur sufletească.

De mic copil eram deschis nevăzutului din văzut. Mama mi-a povestit ceva greu de acceptat, dar care a apărut deseori în conștiința mea, ori de câte ori am fost pus în imposibilitatea de a-mi suporta destinul. Mama mea și tatăl meu au fost învățători. Purtau în ei suflet de țărani așezați în tradițiile milenare, dar la care adăugaseră ceva carte, încât ei știau să gândească țărănește cele mai sofisticate filozofii și cele mai abstracte teorii științifice. Erau doi oameni admirabili și se bucurau de respect desăvârșit, iar generațiile ce au trecut prin mâinile lor îi venerează, indiferent de orientarea lor ulterioară.

Mama era deci un om echilibrat, rațional și suficient de cult pentru a nu se lăsa atrasă de superstiții. Ea mi-a povestit că atunci când era însărcinată și aștepta să mă nasc eu, într-o noapte rămăsese singură acasă, căci tata plecase după treburi la târg și întârziase. Noaptea trecuse calmă, dar în revărsatul zorilor, când se îngână ziua cu noaptea și începe cântatul cocoșilor, mama a fost trezită din somn de o voce care o striga din curte: „Atena! Atena!”... A crezut că sosise tata și a sărit la fereastră să vadă cine e la poartă. În curte însă nu era tata, nu era nici o ființă aievea, ci era o făptură neobișnuit de înaltă, care nu atingea pământul, îmbrăcată toată în vâluri albe și al cărei chip era deosebit de frumos. Mama s-a auzit din nou strigată: „Atena! Atena!”... Impresionată de ceea ce vedea, spontan și-a amintit că era însărcinată și că în popor se povestea de astfel de apariții ivite când se apropie sorocul nașterii. Și-a amintit că asta

este o ispită a duhurilor rele și că nu este bine să i se răspundă, ca nu cumva duhul acela să intre în pruncul din pântece. Glasul continua să o strige, dar mama, perfect conștientă și lucidă, a refuzat să răspundă. După ce a strigat, tot zadarnic, a treia oară, făptura aceea a început să se alungească, să crească spre văzduhul plumburiu și să dispară sub ochii mamei. Abia atunci mama a putut să respire liniștită și și-a făcut semnul crucii.

Povestea asta, mama o păstra bine ascunsă în sufletul ei și mi-a repetat-o de două-trei ori. Era îngrijorată când se gândea la viitorul meu.

- Dragul mamei, îmi spunea, tu ai un destin deosebit. Eu te-am apărat cât am putut, dar duhurile rele nu te vor lăsa în pace cu una cu două. Să ai grijă de sufletul tău, dragul mamei!

Cum toată povestea asta era învăluită în prea mult mister, nu am înțeles-o, dar nici nu am uitat-o niciodată și mi se pare că ea reflectă o anume realitate a sufletului meu. Iată deci că la nebunia de care spuneam că sufăr, mai adaug acest capitol încărcat de superstiții nevrednice de un om cult. Dar asta sunt și deci așa mă și spovedesc.

Am crescut în casa părinților și a bunicilor mei ca un copil tăcut, timid, retras și deosebit de sensibil. Simțeam în mine o realitate pe care o revărsam parcă și în jocurile „de-a caii”, când călăream niște prăpădite de bețe de floarea soarelui. „Caii” aceia erau vii pentru mine și mă legau de ei sentimente puternice, pe care nu le puteam împărtăși cu nimeni. De cele mai multe ori rămâneam de unul singur. Numai mama

dispunea de niște lungimi de undă prin care sesiza exact interioritatea pe care eu n-o dezvăluiam nimănui.

Alături de mama, un rol important l-a avut bunica. Bunica era analfabetă, dar înzestrată cu o forță interioară ce o impunea ca centru spiritual al familiei și al prietenilor ei. Eu simțeam forța ei suflătească ce se împletea cu misterul cerurilor contemplate noaptea ori cu taina deniilor din Săptămâna Mare. Bunica se purta simplu, deschis și direct. Era aceeași fie că muncea, fie că se ruga.

Cel mai mult m-a impresionat atmosfera pe care o crea în casă în preajma marilor sărbători religioase și cu deosebire de Paști. Atunci toată viața ei se concentra în a se pregăti de sărbătoare. Făcea pomeni și umplea masa cu oale, colaci și alte bunătăți, fiecare dintre ele cu lumânări aprinse și tămâiate de ea, așa cum îl vedeam pe preot făcând uneori la biserică. Iar eu cu greu puteam distinge între ea și preot, căci casa bunicii lua aer de biserică. Stam pitulat într-un colț și o urmăream. Chiar și mișcările ei aveau grația ritualului religios, iar chipul exprima totala ei integrare lăuntrică în slujirea ce o săvârșea. Totul trebuia să fie sfințit: casa, curtea, acareturile, animalele și merindele. Semnul crucii domnea deasupra ușilor și ferestrelor, ca să nu pătrundă duhurile rele în casă.

Bunica postea cu sfințenie toate posturile din an, rânduite de Ortodoxie cu severă autoritate dar și cu o înțelepciune pe care omul de știință din mine o confirmă ca ideală. Atât de mult ținea bunica la curăția postului, încât

„circa vasele „de dulce” în pod și le cobora pe cele „curate”, ca nici urmă de carne și grăsime să nu spurce postul.

Când se apropia Paștele, bunica era cu totul spiritualizată, căci se pregătea să se grijească. Pentru spovedanie se împăca neapărat cu toți oamenii cărora le-ar fi greșit cu vreun cuvânt și o făcea cu o rigoare care mă uimea, căci nu pregeta să se umilească pentru cine știe ce vorbă necugetată spusă cândva cuiva. Nu se putea liniști până nu-și lua iertare de la toți oamenii și, curios, se pare că în satul acela nu erau dușmăanii de netrecut, așa cum s-au instalat cu vremea.

Pentru sărbători, bunica făcea singură - singurică lumânări curate, din ceara propriilor ei stupi. Era și aici un ritual deosebit. Le făcea dimineța, ca să nu fi apucat să săvârșească în ziua aceea vreun miră-te ce păcat „cu limba asta otrăvită”. Aprindea candela. Tămâia casa, își frângea mijlocul în douăsprezece metanii, sărutând cu pioșenie pământul și murmurând rugăciuni pe care nu le deslușeam bine. Lua apoi ceara, o încălzea, lega o feștilă de un cui de sub icoane și palmele ei frecau cu îndemânare ceara până se așeza pe feștilă. Astfel se forma o lumânare de doi-trei metri. Făcea lumânări mai groase și altele mai subțiri. Făcea și lumânări pentru sfeșnicele mari din biserică, dar pe acestea le lucra una câte una și ieșeau ca turnate. Le miroseam și purtau și mireasma stupului, dar și a mâinilor bunicii. Apoi ne dădea la fiecare câteva lumânări și ne atrăgea atenția cu profundă seriozitate:

- Aveți grijă de ele, că astea sunt plăcute lui Dumnezeu, că m-am curățit de păcate înainte de a le face și nu seamănă

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

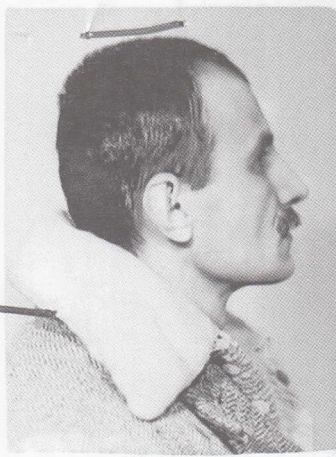
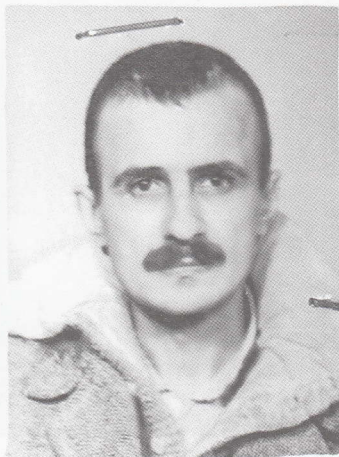
Ioan Ianolide, 1940

Ioan Ianolide,
fotografie din primii ani de detenție

Ioan Ianolide în colonia de muncă de la Galda,
împreună cu Valeriu Gafencu și mama sa, 1946

Ioan Ianolide, fotografie din dosarul de anchetă din 1958